

התאגדות 'מלמטה' ברמה הסינית

ראיון עם לואו שי-הונג, המייסד והמנהל של 'מכון ג'יזו

לפיתוח הרמה'

:: פולה קבלו

כדי להרשם כארגון חוץ ממשלתי בסין עליך להיות משויך ליחידה ממשלתית שתספק את הפיקוח ורק אז אפשר להרשם במשרד לעניינים אזרחיים, המשרד האחראי על רישום ארגונים מסוג זה.

להיות משויך ליחידה ממשלתית שתספק את הפיקוח ורק אז אפשר להרשם במשרד לעניינים אזרחיים, המשרד האחראי על רישום ארגונים מסוג זה. במקרה שלנו היחידה שהסכימה לקבל על עצמה את האחריות לארגון שייכת למשרד המדע והטכנולוגיה ולכן בחרנו את התואר 'מכון' עבור הארגון. אבל מטרתנו הן לקדם פעולות בתחום של צדק חברתי.

כיצד הכל התחיל... איך בכלל הקמתם את הארגון ומה דחף אתכם לכך?

טוב, האמת היא שהכל היה רעיון שלי. אני במקור מחבל הארץ שנקרא ג'יזו - ג'י-יונג [Guizhou - Gui Young], פרובינציה בדרום מערב סין. אני בר מזל, מאז שסיימתי את התואר הראשון בשנת 1989 נרשמתי למפלגה הקומוניסטית ומוניתי לחבר במטה הדור הצעיר של המפלגה בפרובינציה שלי. ביליתי שם שנה ואז עבדתי בסוכנות נסיעות ממשלתית בערך חמש שנים. בסופו של דבר הציעו לי לעבור להונג קונג ולעבוד שם בבנק.

מדוע חזרת? האם לא היית מרוצה בהונג קונג? עבדתי תחת לחץ קשה מאד. הדבר היחיד שמניע אותך במקומות הללו הוא המחשבה שיום אחד תתעשר, אבל שום דבר מעבר לזה. לכן חשבתי שארצה לקחת צעד אחד אחורנית ולבחון שוב מה אני באמת רוצה לעשות.

בשנת 2000 אחרי שסבתי נפטרה הרגשתי שאני חייב להחליט מהו תפקידי בחיים. חשבתי שארצה לכתוב ספר על העבודה שעשתה קבוצה של מיסיונרים בכפר שלי. אז חזרתי לכפר, התחלתי לכתוב את הספר, וגם פגשתי אנשים שהתארגנו כדי לסייע לכפר וקיבלו עזרה מארגון אוקספאם (Oxfam) - ארגון עולמי שפועל בתחום של צדק חברתי וסיוע לאוכלוסיות מוחלשות. אז קיבלתי את ההחלטה לפעול כדי לסייע למשפחות ולבתי ספר בכפר.

"חברה אזרחית ומגזר שלישי בסין?" המשפט הזה בטון מחויך ולעתים גם אירוני, היה התגובה הנפוצה ביותר שקיבלתי כשבישרתי על כוונתי להשתתף בכנס השבע עשרה של עמיתי הופקינס (קבוצה של חוקרי מגזר שלישי ופעיליו מרחבי העולם) שהפעם התכנס בבייג'ינג. המודל הסיני לחברה אזרחית או למגזר הארגונים החוץ ממשלתיים וללא כוונת רווח, הוא כמובן יחודי ותלוי בזיקה ההדוקה לרשויות השלטון. המושג המקומי שחזר על עצמו שוב ושוב בכנס היה 'חברה הרמונית' (Harmonious society) בתרגום מסינית לאנגלית כמובן. ודוברים רבים, בעיקר אלו שייצגו את הממשלה, ציינו שזהו היעד הבא של הממשלה. "הכלכלה השתנתה, נפתחה ושינתה את החברה אבל גם עוררה קונפליקטים חברתיים" ולכן יש לחתור ליצירתה של 'חברה הרמונית'. כך אמר נציג המשרד לעניינים אזרחיים במושב הפתיחה של הכנס. השאלה היא כמובן - איך עושים את זה?

בעוד שעל הבמה הציגו דוברים בכירים (רבים מהם נציגי ממשלה ואחרים נציגי ארגונים גדולים בעלי זיקה למפלגה), את החתירה לחברה הרמונית ואת התפקידים האפשריים של ארגונים חוץ ממשלתיים או ארגונים ממשלתיים ללא כוונת רווח, התקיימו במסדרונות ובארוחות הצהריים מפגשים ספונטניים עם פעילי שטח שנכחו בכנס. אחד הפעילים, לואו שי-הונג, הוא המייסד והמנהל של 'מכון ג'יזו לפיתוח הרמה', ארגון חוץ ממשלתי שאימץ את התואר 'מכון' רק מסיבות של נוחות הקשורה באופן רישום ארגונים חוץ ממשלתיים בסין.

כדי להרשם כארגון חוץ ממשלתי בסין עליך

ולמשפחות שלהם בכפרים. בתחום החינוך וההעצמה, המכון שלנו שואף להשלים את הפערים שנוצרו בשל מערכת חינוך לא מספקת שלא מציעה השכלה רלוונטית במהלך פרק זמן קצר של שש שנות לימוד. הארגון מאמין בידע מקומי והתמחות מקומית לכן אנחנו מציעים הזדמנויות להחלפת מידע בין תושבי האזור.

ואיך מגיבים התושבים המקומיים ליוזמות שלכם?

בהתחלה, תושבי המקום לא האמינו שמישהו באמת מנסה לעזור להם. הבנו שצריך לחשוב ביחד איתם, 'לישון איתם' (כלומר לחיות איתם - פ.ק.) ולא לדבר יותר מדי... ואז יכולנו להתחיל לעשות 'עסקים'...

העבודה עצמה כמובן אינה קלה, אנחנו משקיעים המון זמן במציאת אנשים שיסכימו להשתתף בתכניות שלנו. אפשר למצוא רבים מתושבי האזור בעיר המחוז הסמוכה. הם ישנים ברחוב. רבים מהם עברו לאזור החוף, כמה מהם לוקים במחלות ולא יכולים לעבוד ואז הם חוזרים לביתם ואנחנו מנסים להגיש להם סיוע רפואי.

העקרון של עזרה עצמית הוא עקרון מרכזי. מתקיימות פגישות עם אנשים מקומיים ובמסגרתם הם משתפים זה את זה בבעיותיהם ומשווים את המכשולים שעומדים לפניהם. למשל: אין לנו מים זורמים בכפר אז אנחנו שואלים - האם יש לכם רעיון איך פותרים את בעית המים הזורמים? פעם הגענו לכפר שבו סיפרו לנו התושבים שהם לא יכולים לעבוד בגלל בעיות של בריאות. יש באזור הזה הרבה מכרות פחם והתושבים מתפרנסים מן המכרות, אבל אין להם הגנה מפני זיהומי ריאה שנגרמים כתוצאה מן העבודה במכרות. יש המון אנשים שחולים

זהו אזור כפרי שחיים בו אנשים קשי יום - איך מתחילים פעולה חברתית התנדבותית במציאות כל כך תובענית?

בהתחלה ארגנתי את החברים שלי שחיו באזור. ביניהם אני יכול לציין עיתונאי, סופר, אינטלקטואל, איש עסקים - כל מיני אנשים. כיום יש לנו שנים עשר אנשים שעובדים במשרה מלאה בארגון. שניים מהם כפריים ודוברים את השפה המקומית. כשכניסתי לראשונה את החברים שלי אמרתי להם שאנחנו צריכים לפעול בצורה מקצועית כדי לסייע לאנשים לצאת מן העוני שבו הם נתונים, אנשים שנשכחו על ידי הממשלה.

אחר כך הצלחנו לקבל קצת מימון. חשוב לציין שמעולם לא קיבלנו מימון מן המדינה. אנחנו מתבססים על תרומות סיניות פרטיות וגם קיבלנו קצת כסף מן הסניף של אוקספם בהונג קונג, כסף שנועד להכשרת אנשים. גילינו שאנשים מוכנים לתרום בגלל שהם הזדהו עם המטרות של הארגון וחשו קשורים ומחוייבים לעבודתנו ולאזור.

ספר לנו איך מתפקד הארגון? מהו המבנה שלו? יש לנו ארבעה תחומי פעילות: מחיה בכפר, מהגרים, חינוך אלטרנטיבי והעצמה עצמית לארגונים כפריים.

ארבעת תחומי הפעילות הללו מייצגים רשימה ארוכה של בעיות יומיומיות שלואו וחבריו מנסים לפתור בשיתוף פעולה עם תושבי האזור.

למשל, אנחנו מאתרים כפריים עניים שנאלצו לעבור לערים הגדולות ולעבוד שם בעבודות מזדמנות ומנסים לתת להם סיוע בערים

"חשוב לציין שמעולם לא קיבלנו מימון מן המדינה. אנחנו מתבססים על תרומות סיניות פרטיות וגם קיבלנו קצת כסף מן הסניף של אוקספם בהונג קונג, כסף שנועד להכשרת אנשים."

"יש באזור הזה הרבה מכרות פחם והתושבים מתפרנסים מן המכרות, אבל אין להם הגנה מפני זיהומי ריאה שנגרמים כתוצאה מן העבודה במכרות. יש המון אנשים שחולים במחלות ריאה ואפילו לא יודעים כמה רע מצבם."

“אין בכפר מרפאות ואין לתושבים ביטוח רפואי. מאז הרפורמה הכלכלית שהחלה לפני כעשרים שנה, המערכת הרפואית התמוטטה.”

מתוך כנס המגזר השלישי בסין, קיץ 2005

“הכפריים משתמשים בכימיקלים ובתוספים מלאכותיים כדי להגדיל את התוצרת החקלאית. אבל למעשה הגידול בכמות התוצרת אינו מספק להם יותר הכנסה.”

ד"ר פולה קבלו היא היסטוריונית וחוקרת מגזר שלישי

הם צריכים להקים מערכת של ניהול קהילתי שתכלול גם חלוקה סבירה של המשאבים, בחירת הנהגה ופיקוח עצמי.

תוך כדי התהליך הזה אנחנו יכולים לטפח את היכולות של הכפריים ושל הארגונים שלהם. אנחנו מנסים גם לעודד ארגוני צרכנים. כמתווכים, תפקידנו הוא לעמוד בקשר הן עם ארגוני הכפריים והן עם ארגוני הצרכנים. במילים אחרות, אפשר לראות את זה כסוג של שיתוף פעולה בין הארגונים.

במשך השנים, הממשלה המרכזית העבירה הרבה כסף כדי לנסות ולסייע לכפריים העניים במחוז, אבל הממשלה המקומית לא השקיעה את הכסף הזה בצורה נכונה. הם עשו צעדים הצהרתיים, כמו למשל לתת לכל אדם סכום מסויים של כסף. עוד פרויקט שהממשלה המקומית קידמה היה – להכריח אנשים לשתול קני סוכר, סוג של גידול שלא מתאים לאזור. כמובן שהפרוייקט נכשל והרס את האדמה. התוצאה היתה שלמרות המאמצים מצד הממשלה המרכזית, הכסף הזה בוזבז והאנשים חסרים אמצעי מחיה. הגישה שלנו היא שאנשים יוכלו להחליט על אמצעי המחיה שלהם ולא הממשלה.

האם אתם יכולים לעשות משהו בתחום הזה? האם אתם יכולים לקרוא תגר על הממשלה המקומית?

על פי החוק מותר לנו לעשות זאת אבל למעשה הפעילות שלנו מוגבלת. ארגון קבוצה של אנשים שחושבים ביחד איך למצוא מקורות מחיה. למשל, מצאנו אנשים שיש להם ידע על זרעים מסורתיים שקיימים באזור, אחרים שידעים על יער ותוצרת יער. ביחד אנחנו מעודדים אותם ליצור חבילה של מוצרים שונים. המודל הזה לא יעלה את ההכנסות שלהם אבל יאפשר להם מחיה. עכשיו אנחנו בדרך להשיג את המטרה. יש לנו 'בנק עדיפות מקומי' (indigenous priority bank) שבו יש זרעים ובעלי חיים מקומיים. הבנק לא רק מחלק מצרכים אלא גם מעודד את הגידול והפיתוח של הידע. אנחנו מעודדים את הכפריים ללכת למקומות אחרים וללמוד שם על גידולים נוספים. אנחנו שואפים להקים קבוצה של מומחים.

אז בסופו של דבר, אפשר לומר שלואו חזר לעסקי 'הבנקאות'... אלא שעכשיו בשונה מן הנסיון הבנקאי הראשון שלו בהונג קונג, הבנק אינו מבוסס על כסף או עשיית רווחים אלא על חלוקת עודפים. מבחינות רבות, זוהי גישה בנקאית קומוניסטית מתבקשת.

במחלות ריאה ואפילו לא יודעים כמה רע מצבם. אנחנו מציעים להם להיבדק ומביאים רופאים שיבואו לבצע בדיקות וגם משיגים ציוד רפואי. הרופאים מגדירים את מצבו הבריאותי של כל אחד. חשוב לציין שהמחלות הן ללא מרפא.

האם אין לתושבי האזור שירותים רפואיים מקומיים?

אין בכפר מרפאות ואין לתושבים ביטוח רפואי. מאז הרפורמה הכלכלית שהחלה לפני כעשרים שנה, המערכת הרפואית התמוטטה. לפני כן היתה מערכת פשוטה. הממשלה מנסה לשקם את המערכת אבל בינתיים אין פתרונות. הארגון שלנו הביא רופא לאזור כדי לברוק את התושבים ולנסות להציע משהו לשיפור מצבם.

יש בסין חוק עבודה אז אנחנו רוצים לעודד אנשים להתארגן כדי לדרוש את הפיצוי שמגיע להם כך שיוכלו להרויח את לחמם בשלב שבו לא יוכלו להמשיך לעבוד בשל מחלתם. כמובן שאנחנו צריכים להתנהל מאד בזהירות – אסור לשכוח שהאנשים הללו מתכוונים לחיות באזור הזה כל חייהם ואנחנו בשום אופן לא רוצים לסכן את האינטרסים שלהם. הממשלה בסין היא 'מחוז לטוח נגיעה'. אז אנחנו פועלים עקב בצד אגודל והרעיון הוא לסייע להם בארגון עצמי.

מה לגבי תחומי פעילות אחרים? מה למשל לגבי התחום של תכניות 'המחיה'?

ראשית, צריך להבין את המורכבות של החיים הכפריים בסין בכללותם. בפרובינציה של ג'יזו יש לפחות ארבעה או חמישה מתווכים בין הצרכן ליצרן. הכפריים משתמשים בכימיקלים ובתוספים מלאכותיים כדי להגדיל את התוצרת החקלאית. אבל למעשה הגידול בכמות התוצרת אינו מספק להם יותר הכנסה. מצד שני, יש כמה יוזמות של קבוצות של אנשים בערים שמטרתן לסייע לחקלאים לשפר את חייהם ולשפר את איכות המזון במקביל. התוצאות, למרות כל המאמצים אינן מרשימות.

בתגובה לבעיה הזאת המכון שלנו מפתח עכשיו את 'שוק המודעות' (conscious market). הרעיון הוא שהארגון שלנו ישחק תפקיד של מתווך כדי לעודד אמון בין הצרכנים לכפריים כבר מן ההתחלה. הכספים שיתקבלו מן הצרכנים יכולים לסייע מאד לכפריים לשפר את חייהם וכן את איכות הסביבה, החינוך, המצב הסניטרי וטיפוח המורשת התרבותית שלהם. הכפריים יוכלו לספק אוכל בריא כתגמול לכספים הללו. חוץ מזה צריך לאחד את הכפריים אל מול השוק. הם צריכים להיות מסוגלים לניהול עצמי.